

Oredništvo i uprava
ZAGREB MASARYKOVA 28a
Telefon 67-80
Oredništvo i uprava
za Slovenijo in slovenski de-
Julijske Krajine
LJUBLJANA Erjavčeva 4a

ISTRA

Nevažna jedna bilješka

izašla prije nekih panaest dana u jednim zagrebačkim novinama potakla me na razmišljanje. Bio je pravoslavni Božić i Rusi nastanjeni u Zagrebu — nema ih, kažu, više od neko dvije stotine — sastali se da ga provedu zajedno. Osobito je mlađi naraštaj, koji Rusije naravno još ni video nije, bio brojno zastupan, obradovavši starije, na čijim licima ostalo je tragovi patnje. Iako daleko od njihove »stare domovine« djece su govorila ruski kao i njihovi očevi. Zastor iza improvizirane pozornice predstavlja je popularni Kremlj, u koji su uprte oči cijele Rusije. Uz božićnu jelu i ostale ukraše čovjek je kraj ovih ljudi osjećao kako da je prenešen nekamo daleko preko Krima i sniježnih poljana, gdje prebiva velika mistična ruskva duša...

Evo ova šačica od jedva dvjesta ljudi, nanesenih s brda s dola, od mongolskih granica do Urala, osjetila je potrebu da se u te dane nadje zajedno, da bude u duhu okupljena u sjeni svetog Kremlja kao jedna obitelj.

Jesmo li mi ikad osjetili potrebu, da se nadjemo okupljeni na jednom mjestu u lju bavi i miru, da se skupa s djecom našom spomenemo danu provedenih nekad u ljepšim i sretnijim vremenima uz naša toplo očišča i djedovska ognjišta u Istri? Jesmo li ikad osjetili potrebu, da se bratski zagrlimo i zaboravimo na čas sve medusobne svadje i zadjevice? Ima jedan muslimanski blagdan, i taj se upravo ovih dana slavi — to je Kurban-bajram — u koji su svi vjernici dužni, da se izmire i oproste ako ikako mogu jedan drugome dugove i moralne i materijalne te zaborave na sve što ih je dotad odvajalo i ogorčavalo im dušu.

Takav jedan blagdan krvavo bi bio potreban i nama. Jaki kako brojčano jesmo — u Zagrebu kažu da nas ima 7000, dakle čitav jedan gradić — i bistra po prirodi, mi bismo mogli stvoriti čudesa, a sve na čas i korist sebi i svome ostavljenom zavičaju.

Na žalost mi smo se prečesto sastajali samo u svrhu medusobnog razračunavanja i spolitovanja jednih drugima i mnogo je naše energije utrošeno svakuda samo ne u konstruktivnom radu.

Mi imamo i slikara i kompozitora, pjesnika i pisaca, pjevača i glumaca, sudaca i advokata, učitelja i narodnih svećenika, koji bi nam, ujedinjeni, proniđeli rodnu glas.

Kod nas se je u Istri kroz stoljeća u crkvi glagoljalo i to je bila vjekovina karakteristika hrvatske Istre. U Zagrebu nasima 7000, a nijesmo bili u stanju da se nadjemo na okupu ni u crkvi, da glagoljamo, da slušamo službu Božju u jeziku svojih otaca i djedova, da organiziramo svoje zornice s našim starijim istarskim crkvenim pjesmama, da si dođaramo dom i rodni kraj Prolazili su Božići a mi nijesmo nikada skupno zapjevali onaj naš starinski »U sej vrime godišće«, ni »Poslan bi angel Gabrijel.«

Ima nas 7000, a nijesmo kroz 20 godina kraj svojih najodličnijih glazbenika i kompozitora bili u stanju da organiziramo veličanstveni pjevački zbor, koji bi gajio izričito našu istarsku pjesmu i pokazao svijetu sve ljepote skupocjenoga narodnog blaga, koje se u njoj krije. A ako ikada sada je bilo vrijeme, da to dodje do izražaja, kraj tolikih smotra.

Ima nas pjesnika, književnika, dramatičara, glumaca i pjevača na glasu, ima nas 7000 a nijesmo bili nikad kadri stvoriti jednu originalnu priredbu, u kojoj bi napjevima, melodijama i nošnjom prikazali istarsku narodnu dušu i izazvali udjeljenje onih koji Istru našu ne poznaju drukčije nego kao »siroticu«.

Imamo učitelja i učiteljicu, profesora i profesorice, najistaknutijih pedagoša, dobrih i spremnih narodnih radnika, koji su živjeli s narodom i poznaju u tančine njegovu dušu, imamo na desetke originalnih dječjih igara i pjesmica, kojima djece naša pod Učkom izražavaju svoju djetinju radost. a mi još nijesmo vidjeli naše djece s jednom izvornom istarskom priredbom, koja bi na ma i njima dočarala radosti našeg malog dječjeg svijeta tamo u našoj Istri.

Imamo i advokata i sudaca i pravnika svake vrste, priznatih kapaciteta, a mi nijesmo stvorili svog suda dobrih ljudi, koji bi medusobne naše trzavice interno riješavao.

Imamo lijep broj liječnika i vrsnih specijalista, a nijesmo bili u stanju da osnujemo jednu ambulantu za našu bolesnu sestrinju.

Imamo bankira i zadrugara i gospodarskih stručnjaka, a nemamo jedne jače zadruge, jedne posuđilnice.

Svega imamo, svega, tek nemamo smisla za organizaciju, za skupno stvaranje, za odbacivanje ličnih osjećljivosti, za zapoštavljanje ličnih ambicija i interesa u kojim ciljima, u kojim zajedničkim nam svete stvari. Nemamo jakih ljudi, koji bi se žrtv-

PO OPTIRANJU V GORNJEM POADIŽU IN KANALSKI DOLINI

Ko je 9. t. m. mešana komisija za izsejanje Nemcov iz Bolcanske, Bellunske, Tridentinske in Videnske pokrajine zaključila pregled oddanih opcijskih prijav, sta načelnik italijanske delegacije državni podtajnik Buffarini Guidi in načelnik nemške delegacije dr. Luigi poslala Mussoliniju, odnosno Hitlerju sledećo brzojavko:

»Ob zaključku opcijskih poslov, ki so se v Gornjem Poadižu vršili v ozračju popolne složnosti in v naivečjem redu, imam čast dostavljati Vam, ki ste ta dogodek velikega političnega in zgodovinskega pomena zamislili in hoteli, vse bivstvene podatke.

Od 31.000 prebivalcev v Bolcanski pokrajini je imelo po sporazumu med Rimom in Berlinom 31. decembra 1939. 229.500 drgorodcev nemškega jezika in plemena opcijsko pravico. Od teh jih je 166.488 optralo za nemško državljanstvo in se tako obvezalo da se bodo do 31. decembra 1942. izselili v Rajh; 27.712 se jih je izjavilo za italijansko državljanstvo in 35.300 oseb, ki niso podpisale nobene izjave, ostanejo po sporazumu takisto italijanski državljanji.

Za jezikovno mešani predel Trentinske pokrajine so podatki sledeči: Od 24.453 oseb, ki so bile pripušcene k optiranju, jih je 13.015 optralo za Nemčijo in 3.802 za Italijo. 7.636 jih ni podpisalo nobene izjave in ostanejo tako italijanski državljanji.

V Videnski pokrajini (Trbiški okoliš) je od 5.603 drugorodcev s pravico do opcije 4.576 optralo za Nemčijo in 337 za Italijo, 690 oseb, ki niso podpisale nobene izjave, obdrže italijansko državljanstvo.

V Bellunski pokrajini (okoliš Ampezza) je od 7.429 prebivalcev, ki so bili pripuščeni k optiranju, 1.006 optralo za Nemčijo in 6.423 so ostali italijanski državljanji. Končno je še 280 drugih drugorodcev optralo za Nemčijo, glede teh pa še proučujejo, v katero izmed omenjenih pokrajini spadajo.

Predvsem je sedaj šele iz teh uradnih podatkov jasno, da so imeli pravico do opcije samo oni Nemci, ki so prišli pod Italijo po svetovni vojni. Izključeni so bili od te pravice Nemci, ki bivajo na predvojnem ozemlju Italije. Pri tem ne mislimo na nemške državljane, temveč na nemške rojake z italijanskim državljanstvom. Teh je ugotovilo zadnje italijansko uradno štetje, ki je še upoštevalo občevalni jezik 8.335, in sicer v sedanji pokrajini Aosta (prej Turin) 1745. V sedanji občini Gessoney, nastali po

omenjenem štetju po združitvi občini Gressoney-la Trinité in Gressoney-Saint Jean 1181 (celotno prebivalstvo 1260) in v občini Issime 564 (1384); v pokrajini Belluno, in sicer v občini Sappada 1254 (1272); v pokrajini Novara 1050 [v občini Formazza 655 (702), v občini Macugnaga 322 (572) in v sedanjem občini Salecchio (sedaj priključena občini Premia) 73 (75)]; v pokrajini Veralli (ob času štetja del pokrajine Novara) 1.306, in sicer v občini Alagna Valsesia 533 (554), v občini Rima San Giuseppe 21 (195) in v občini Rimensa 752 (752); v pokrajini Verona, in sicer v frakciji Gazzetta občine Selva di Progno 711 (2.767); v pokrajini Vionzenca, in sicer v občini Roana 190 (5.341) in v pokrajini Videm (Udine) 2.079, namreč v občini Paluzza frakcija Timan 1.247 (3.936) in v občini Sauris 832 (832).

Pravica do opcije je bila po uradnih podatkih priznana 267.465 osebam na prejšnjem avstrijskem ozemlju, ki je bilo po vojni priključeno Italiji, in 200 osebam, glede katerih pristojnost se vršilo še pozivovanja celotno tedaj 267.665 osebam. To število je zelo poučno. Kajti pri štetju leta 1921. so dognali, da je v tedanji upravni enoti »Tridentinska Benečija«, iz katere sta leta 1927. nastali Bolcanska pokrajina s pretežno nemškim prebivalstvom in Trentinska pokrajina s pretežno italijanskim prebivalstvom, in od katere je bil manjši del (okoliš Ampezza) vključen v Bellunsko pokrajino, od 622.288 italijanskih državljanov 195.650 ali 314 %, govorilo nemški in 426.638 oseb ali 686 % italijanski ali ladinski. Poleg tega je bilo v deželi še 25.415 tujcev, po večini avstrijskih državljanov. Ti so, kolikor se niso prej izselili, ob anšusu postali nemški državljanji in kot tako so morali že do konca decembra 1939 zapustiti Italijo. V tedanju Trbiškem okraju, ki je obsegal Kanalsko dolino z občinami Lipalja ves, Naborjet, Pontabelj, Trbiž, Ukve in Žabnice ter poleg tega še občino Belo peč z delom občine Rateče iz Radovljičkega okraja na Kranjskem, pa so istočasno našeli 8.224 prisotne prebivalce, od teh je bilo 7.017 italijanskih državljanov. Po občevalne jeziku je bilo izmed italijanskih državljanov 1.106 Slovencev, 4.185 Nemcov in 1.207 Italijanov in Furlancev. Od tujih državljanov je bilo 295 jugoslovenskih državljanov.

MALE VIJESTI

Italija je obilno iskoristila rudno blago Albanije. Rimski »Tribuna Illustrata« posvećuje dvije stranice Albaniji i donosi slike tamošnjih seljaka. Isteči da su uspostavljene tri redovite pruge izmedju Rima i Tirane. Iz Tirane može se stići u Rim za 2 i pol sati.

Talijani su zadovoljni, što su u Albaniji našli mnogo rudnoga blaga, kao: željeza, kroma, bakra, smole, petroleja, ugljena i azbesta. Albania ima osim tega mnogo vodenih snaga. U Korči se uzgaja plantaža šećerne repe.

Rim ima 1.327.126 stanovnika. Rimski »Tribuna« javlja, da je Rim koncem prosinca imao 1.327.126 stanovnika. U godini 1939. povećao se prema tome broj stanovništva za 47.378.

Njemački rasizam u Jugoslaviji. — Die Donau, glasilo njemačkih katalika u Jugoslaviji, pišući o rasizmu, veli medju ostalim ovo:

»Mi odlučno odbijamo svako obožavanje rasizma, premda inače poštujemo narodnost kojoj pripadamo i koju gajimo. Za nas narodnost ne znači nešto, što nas dijeli od drugih ljudi. Mi svesno težimo preko uskih granica na rodnosti jednoj zajednici svih ljudi.«

Vrlo ispravno i korektno držanje organa jedne nacionalne manjine u Jugoslaviji.

V Italiji so ustanovili poseben odbor, katerega naloga je zbirati točne podatke in voditi splošno evidenco o ško-

di, ki bi jo med sedanjem vojno utrpeli njeni državljanji.

Italija je zgradila več tovarni za pridobivanje nove surovine z imenom »masonit«. To je baje zelo dovršena imitacija lesa ter se tudi pridobiva iz vseh mogočih vrst lesnih odpadkov. S to novo industrijo, skuša Italija ublažiti občutno pomankanje lesa, ki ga mora uvažati iz inozemstva v velikih količinah.

Podzemne špilje u Istri. Istraživači špilja iz Trsta pronašli su u posljednje vrijeme po Istri i na Krasu 90 novih podzemnih špilja, koje više puta vode veoma duboko u unutrašnjost zemlje, a dosada se za njih nije uopće znalo, a imadu mnogo prirodnih krasota.

U talijanskim se brodogradilištima opaža velika aktivnost. Razna talijanska plovilbena društva naručila su u talijanskim brodogradilištima 12 brodova s ukupnom tonazmom od 77.000 tona. U Livornu se gradi 11 motornih brodova sa svakim od 4.200 tona. Sada se u talijanskim brodogradilištima nalazi u gradnji ukupno 42 broda s oko 225.000 tona.

Za talijansko je parobrodarstvo ovaj rat doba najveće konjunkture.

Novi porez na rižu u Italiji. — Počevši od 1. siječnja 1940. uveden je u Italiji novi porez na rižu u iznosu od 2 posto.

samo u Zagrebu 7.000. Čitav jedan mali istarski grad.

Ne bi nikako htio da se to shvati kao neko predbacivanje bilo kome. Ali eto, to su konstatacije, kraji kojih se moramo svi zajedno, a ne isključujemo iz toga ni sebe, udariti u prsa i reći: naš grijeh, naš preveliki grijeh!

Slabiči smo mi svi. Slabiči i nezreli još da išta stvorimo, eto! Rekao sam da olakšam dušu, pa ma me za to kamenovali!

ERNEST RADETIC

Narod, koji se odreće ma i jedne stopi krvlju i znojem otaca svojih natopljene zemlje nije dostojan da se nazvije narodom

TJEDAN MEDUNARODNE POLITIKE

U ZNAKU ZASJEDANJA BALKANSKOG PAKTA

koji se sastaje 2. februara u Beogradu razvija se posljednjih dana cjelokupna vanjsko-politička djelatnost ne samo balkanskih već i ostalih država koje su posredno ili neposredno interesirane položajem na Balkanu. Ministri vanjskih poslova Rumunjske, Jugoslavije, Turske i Grčke sastaju se u izvanrednim prilikama da vijećuju o tome kako će uskladiti svoja nastojanja u ovim kritičnim vremenima, da se izbjegne ono najgore: rat. Sama ta činjenica dovoljna je da objasni veliki interes, koji vlada u cjelokupnoj evropskoj političkoj javnosti za taj njihov sastanak.

Kad bi se radilo samo o Balkanu odnosno o balkanskim državama stvarne bi medjutim imala neko pretjerano značenje. Pogotovo kad bi se radilo samo o državama članicama Balkanskog sporazuma. Jasno je kakav može biti njihov cilj u ovoj dobi, a jasno je i to, da one same nemaju međusobno da riješe nikakvih problema, nikakvih suprotnih sporova. No kad se zna da Balkan bio oduvijek priprije interesa velikih sila — a on je to u velikoj mjeri i danas — i kad se zna da odučeno može biti držanje pojedinih njegovih država ili čak većine država u sadanjem sukobu veličasti, onda je jasno zašto se na skoro sastanak ministara Balkanskoga pakta gleda s toliko interesa.

Sastanak se održaje neposredno nakon vijećanja izmedju grofa Ciana i grofa Csakyja u Veneciji. Taj momenat obilježuje važnost i značenje sastanka u Beogradu, koji će se morati pozabaviti onom istom temom, koja je ventiliранa u Veneciji, a to je pitanje sredjivanja odnosa ne samo na Balkanu nego i u Podunavlju.

Što se tiče samih odnosa na Balkanu tu jedva da ima većih poteškoća, koje se ne bi dale svaldati. Balkanske države — članice Balkanskog pakta — složne su međusobno, ostaje samo pitanje Bugarske. Činjenica da je Italija, koja je na Balkanu zainteresirana samo kao jadranska velelast nego i gospodar Albanije, s nekim balkanskim državama u dobrim i prijateljskim odnosima a da je isto tako uređila odnose s drugim državama, koji su neko vrijeme izgledali zategnuti, svakako olakšava organizaciju Balkana na bazi poštivanja postojećeg stanja.

DJEĆAKA UBILA BURA

Rakalj — Poslednja strašna bura, koja je nezapamćenom žestinom urlala posljednjih dana nad cijelom Istrom pokosila je nekoliko žrtava. 14-godišnji Josip Perčan iz Raklja bio je zatečen od bure na otvorenem polju baš na jednom klisurastom i kamenitom mjestu. Udarac bure bio je tako jak, da je dječaka prevrnuo i udario njime o zemlju ili bolje o oštiri kamen, koji mu je rasjekao glavu. Dječak je došao kući sav raskrvavljen, ali kako je njegovo stanje postajalo sve teže, morao je u krevet. Njegovi su ga ukućani liječili domaćim sredstvima punih 6 dana. Njegovo se jestanje pogoršavalo iz dana u dan, pa ga je otac Paškal odvezao u Pulu u bolnicu. Tamo je liječnik ustanovio prelom lubanje u tako opasnom stadiju, da je dječak za najkraće vrijeme morao umrijeti. Čuvši to negovog otca sav zdvojan zamolio je upravu bolnice, da mu izruči sina, jer da bi želio da mu dijete umre kod kuće i da bude pokopano u svom rođnom mjestu. Uprava bolnice mu je to dozvolila i otac je savskršen na rukama ponio svoje dragu dijetu kući, gdje mu je umrlo nakon par sati.

NAGRADJENI ZEMLJORADNICI

Pula — U nedjelju, 14 siječnja, podijeljene su u Puli nagrade istarskim zemljoradnicima, na čijim su poljima pojedini usjevi najbolje uspjeli i donijeli najveći prirod. Natječaj je bio u duhu autarhijskog sistema, koji se provodi u cijeloj Italiji, a u kom je Istra sudjelovala sa tri grane svoje zemljoradničke proizvodnje: žitom, uljem i stočarstvom. Konstatirano je da je naročito prirod žita bio u godini 1939 najbolji što ga se ikad postiglo u Istri. Oni radnici na čijim je poljima prirod bio relativno najbolji dobili su od države nagrade, koju im je podijelio sam prefekt. Nagradjeni su podijeljeni u tri kategorije: veliki posjednici, srednji posjednici i mali posjednici. Među nagradjenima ima veoma mnogo naših ljudi, koji kako je poznato, obraduju svoju grudu dječovske zemlje s naročitom ljubavlju.

KAŽNJAVANJE KRIOMČARA

Rijeka — Zbog kriomčarenja razne robe iz kvarnerske slobodne zone izrečene su posljednjih dana mnoge kazne. Među ostalima su kažnjeni: Antun Janko pokojnog Marka, te Ivan Petek pok. Marka svaki sa 3 mjeseca zatvora i 2120 lira globe, Franjica Dajčić iz Boljuna sa 50 lira globe, a Marija Ravnić takodjer iz Boljuna sa 15 dana zatvora.

PREUREDITEV TRŽAŠKE INDUSTRIJSKE LUKE

Dne 21 t. m. je italijanski ministarski svet u Rimu odobril sistemaciju tržaškega industrijskega pristaništa. Omenjeni ministarski svet je med mnogimi drugimi zakonskim osnutki odobril, da se izdajo potrebna denarna sredstva, ki bodo zadostovala za vsa nova dela tržaške luke. Po tem osnutku bo torej Trst še bolj industrializiran in se bo polagomo pretvoril v pravo industrijsko mesto. Vest o sistemaciji in razširitvi tržaškega pristaniša je napravila v Trstu, kjer so bili že nekaj časa zaskrbljeni za usodo luke, veliko veselje in se nadejajo, da je s tem popolnoma izključena možnost, da bi se tržaške industrije preseljevale na jug.

UBIO ČOVJEKA KAMENOM

Vodnjan — Početkom veljače bit će u Puli sudjenje Mati Orliniću iz Vodnjanštine, koji je optužen da je 15. ožujka prošle godine kamenjem ubio u Rovinji Miku Giorgini-a (?) iz sela Juršići.

GOROPADNA UNUKA

Tinjan — Pavla Banko, 46 godišnja seljakinja, žestoko se zavadila sa svojom starom 75-godišnjom bakom zbog paše. Ona je svoje ovce potjerala na pašnjak svoje bake Foške Perić, ali je stara proti tome žestoko protestirala i stala tjerati nju i ovce. Pavla je tako uskipljela da je navalila na baku, izgubila je i natukla je štapom. Sud u Pazinu osudio ju je zbog toga na 4 mjeseca zatvora. Apeleira je na tribunal u Puli, ali u zaočas po sebe, jer tribunal ne samo što joj je potvrđio kaznu nego ju je još osudio i na plaćanje priličnih troškova, a osim toga je stavio izvan snage jednu njezinu prijašnju uvjetnu osudu.

(Nastavak sa 1 strane)

levlastima. Stvar postaje još komplikacija ako se uzme u obzir, da se ne radi samo o zaraćenim stranama Njemačkoj s jedne i Francuskoj i Engleskoj s druge strane. Tu je još Rusija, a tu je još i Italija. Rusija je doduše još uvijek zabavljena s ratom u Finskoj, a i Italija se za sada nalazi u stavu isčekivanja. No kako je istakao tajnik fašističke stranke Muti u svom nedavnom govoru nitko se ne smije podavati iluziji, da bi sadašnji položaj Italije u evropskom suboku mogao ostati vječan. Italija se svakim momentom može naći prisiljenom da uzme oružje u ruke pa zato mora biti spremna i duhovno i materijalno, rekao je Muti. Kad bi mogao nastupiti taj momenat, o kojem govoril generalni tajnik fašističke stranke, za sada se ne zna, no jasno je da se u takvom slučaju mijenja i sadanje ravnovesje i položaj na Balkanu i u Podunavlju pa s time da-kako računaju i balkanski državnici.

VREMENSKE IN DRUGE NEPRILIKE V NAŠIH KRAJIH

Il. Bistrica, decembra 1939. —

(***). Letos niso našim krajem naklonjene niti vremenske niti druge razmere. Že v zgodnji jeseni so nam na polju prizadejali ogromno škodo divji prašiči, ki so se izredno razmnožili po državnom in graščinskem gozdu med Gomancem in Snežnikom. Nekaterim kmetom iz vasi Podgraje, Kutežovo, Zabiče in drugih, je ta divjadična uničila skoro ves pridelek koruze in krompirja. Prizadeti so vložili preko jablanische občine prošnje na prefekturo v Reki za denarno ali drugačno pomoč — a vse zman. Niti toliko niso dosegli, da bi se merodajna oblastva pobrigala za to, da bi to divjačino na kakšen način pregnali. In če tudi v bodoče ne bo potrebnih ukrepov, bodo prihodnje leto naši jesenski poljski pridekli spet izpostavljeni uničevanju.

Druga, katastrofalna škoda pa je bila povzročena vasem v našemu kotu po dveh velikih povodnjih. Prva poplava, ki je bila v drugi polovici novembra in druga, ki je poplavila naša polja prve dni v decembru, sta nam opustošili nji-

ve, travnike in vse, kar sta zajeli. Po mnogih njivah je voda, ki se je razlila čez bregove, odnesla skoro vso zemljo, uničila pa je tudi travnike, povzročila škodo po cestah in poljskih poteh itd. V Zabičah je poplavila vas in vdrla v nekatere hiše, gospodarska poslopja in shrambe, v katerih je uničila poljske pridekli, marsikje celo žito, pripravljeno za mlin in spomladansko setev. Po drugih vseh niso bile posledice poplav tako velike, vendar je skoro vsaka vas v našem kotu utrpela precejšnjo škodo. Ce pomislimo, da najboljši kmet v našem kotu ob najboljši letini, pridelka le toliko, da se družina z domaćimi pridekli lahko preživila do spomladni, si lahko predstavljamo, kako težko bo šele letos. Bolj kot druga leta bodo družine navezane na nabavo življenskih potrebskih pri trgovcih. A ker ni denarja, se bodo moralni tudi tu omejiti, kajti trgovci le neradi prodajajo na kredit, v današnjih časih pa tudi ne zmorejo več. Ker so kmetje svoje gozdove posekali, se morajo v vsakem oziru omejevati, zato ni čuda, če večina družin strada čez zimo.

POLUDIO U ARGENTINI

Vodice — Teška nesreča pogodila je u našem selu obitelji Antonia Ribariča zvane Bunalo. Njegov sin Ivan bio je otišao v Argentino još godine 1927, ostavivši kod kuće ženu i troje djece. Dugo je vremena bio nezaposlen i nije mogao zasluziti ni toliko da se kući vrati. Uslijed toga nije se ni kući javljal, pa su več misili da je umro. Sada je jedan njegov znanac, koji je tamo s njime bio, javio o teškoj nesreći, koja se Ivanu dogodila. Ivan je konačno našao neko zaposlenje, pa je študio i prisadio toliko da se je htio vratiti kući. Pošao je da kupi u jednoj agenciji putnu kartu, ali mu je putem neki džepokradica ukrao lisnicu i svu dugogodišnju zaradu tako da je ostao bez ijedne pare. To je na nju tako porazno djelovalo, da mu se je od očaja zamračio um. Odveden je u ludnicu. Kad su njegovi roditelji zato saznali, obratili su se na bolnicu s molbom, da bi im ga poslala kući, ali je bolnica odgovorila, da je negovo duševno stanje tako teško, da ga se nikako ne može pustiti iz bolnice. Cijela se obitelj nalazi zbog te teške tragedije u velikoj zdvojnosti.

Umrli u Puli

Pula — Zita Benčić iz Pule — Ljubičić Tomo iz Piomina — Foni Marija iz Lanišća — Pamić Štefanija iz Pule — Pisak Dominik, prosjak iz Buzeta — Vončina Fuma iz Pule — Benčić Antun, seljak iz Poreštine — Jurlić Mate, radnik iz Pule — Salambat Marijan, dijak iz Pule — Benčić Marko, radnik iz Poreštine — Benčić Marija iz Žminja.

Vjenčali su se: Ivan Hrelja iz Žminja i Škopac Eugenija iz Labina — Kovar Ljudevit iz Pule i Čus Ida iz Pazine — Vojak Antun iz Pule i Cukon Bazilika iz Pule — Kirac Valentin i Levere Justina iz Pule — Perić Josip i Kaić Dragica iz Pule — Bunc Viktor iz Komena i Donač Julija iz Dutovlja.

GORICKI NADBISKUP MARGOTTI ZA POŠTIVANJE CRKVENE JURISDIKCIJE

Mjesečnik »Ravnopravnost« priopćio je u svom posljednjem broju podujutu bilješku o goričkem nadbiskupu Margottiu, u kojoj ističe da je nadbiskup u svom listu uputio apel na svoje svećenstvo i svratio im pozornost na kanonski propis 2334, koji predviđa ekskomunikaciju onih, koji izdaju zakone naredbe itd., protiv slobode i prava katoličke crkve i koji posredno ili neposredno smetaju provedbu crkvene jurisdikcije time, što se obraćaju bilo kojoj civilnoj oblasti.

IZGORJELA ŠTALA

Sv. Nedjelja kod Labina — Prije nekoliko dana planula je u Svetoj Nedjelji staja župnika Josipa Marina. Budući da je vatra nastala u po bijela dana, oko 10 sati prije podne, brzo je zapaljena i pogašena. Izgorjela su tek dva stoga sijena. Šteta se cijeni na par tisuća lira.

ZABRANJENE MAŠKARE

Pula — Sada u puno vrijeme mnogi su se mladići znali maskirati ići u maškare. Medutim je ovih dana izdala puljska kvestura obavijest, prema kojoj je zabranjeno izlaziti maskiran na ulicu. Maskirati se smiju samo na priredbama u pojedinim zatvorenim lokalima, uz prethodnu dozvolu. Pri tom maske ne smiju imati kod sebe nikakvu stvar, kojom bi se moglo koga pozlijediti, a niti smiju bacati bilo kakve stvarčice, slatkice ili slično. Na poziv organa vlasti svaka je maska dužna da se odmah demaskira.

VEDNO VEĆ KRAŠKI JAM

Trst, januarja 1940. (***). — Znano društvo tržaških jamarjev, ki je intenzivno na delu skoro vso dobo po svetovni vojni, je v zadnjem času odkrilo kar 90 novih jam na Krasu in v Istri, ki vodijo globoko pod zemeljsko površino, ter nekatere tudi natančno raziskalo. Med njimi je mnogo takih, ki so se zanje ni brigalo. Nevarno in naporno delo omenjenega društva je nedvomno velike važnosti za znanost kakor tudi za gospodarstvo. Z njim bo omogočeno podrobnejše spoznavanje in proučevanje notranje strukture in neprestanega preoblikovanja naškega terena, kar tudi sile in smeri tokov vodnih mas, ki po podzemskih poteh odtekajo neizkorisce, medtem ko bi se mnogi taki vodni tokovi dali izkoristiti z izpeljavo vodovodov za preskrbo obširnih krajev, ki tako trpe na pomanjkanju tega osnovnega gospodarskega elementa. Za rezultate dela tega društva pa se zanimajo tudi vojaške oblasti.

PROŠNJE ZA UPOKOJITEV

Gorica, januarja 1940. (***). — župnik Miha Kenda, ki je vsa povojna leta vodil župnijo v Šempasu, je zaprosil za upokojitev. Prošnja je bila od nadškofijskega urada v Gorici ugodno rešena. Župnik Kenda se bo z upokojitvijo naselil v Št. Mavru pri Gorici.

Prošnjo za upokojitev je vložil tudi župnik Franc Franke, ki pastiruje v Oseku pri Gorici že 40 let.

VELIKA KRADJA U ŽMINJU

Žminj — Gostioničar Ernest Lavrin doživio je prošli mjesec neugodno iznenadjenje. Iz ormara u sobi nestala mu je mala ručna blagajna, u kojoj je bilo ništa manje nego 21.000 lira. Istragom je ustanovljeno, da je kradju izvršila služkinja Lavrinova neka Silvana Valenti, kojoj je istom 19 godinu i to na nagovor svog oca, kod koga je nadjen jedan dio novca: 13.850 lira. I otac i kći odvedeni su u uze sudbenoga stola u Puli.

RAZBIO MU ČAŠU O GLAVU

Sveti Petar u Šumi — To je bilo još u ožujku prošle godine, u gostionici Pere Kopitara. Medju ostalim gostima bili su tamo i Antun Bratulić pokojnoga Franie i postolar Pajica. Ljudi su pjevali, a pjevalo je i Pajica, samo Bratulić nekako kao da se nije dalo. Uto mu pridje Pajica, gurne ga u trbuš i pozove ga neka i on pjeva, pogotovo, kad se zna, da on ima najlepši glas u komunu. Ali Bratulić nije bio do pjevanja. Na poziv Pajičića, koji možda nije bio tako nježan, dignje on čašu, zahamne i časa se razbijje na Pajičićnoj glavi. Pajica je bome odležao nekoliko dana. Sada je cijela stvar došla končno pred sud, iako s velikim zakašnjenjem, i ta je čaša neraspoloženog pjevača Bratulića skupno stajala. Odsedit će 4 mjeseca u hladu.

GOSPODARSKE VESTI

Trst, januarja 1940. (***). — Mero-dajni gospodarski krogi so dogovorili načrt za povećanje ital. trgovske mornarice. Po tem načrtu se bo do 1947. 1. v italijanskih ladjedelnicah zgradilo za 2 milijona br. ton novih trgovskih ladji, tako, da bo trg. mornarica v tem času povečana od 3,3 milijona br. ton, kolikor steje danes, na 5,3 milijona br. ton. Na ta način skušajo dvigniti ne samo moč trg. ladjevja, temveč tudi zaposlenost delavstva ter aktivnost številnih ladjedelnic, od katerih mnoge so danes v zastoju. Vprašanje je seveda kako in s kakimi sredstvi bo prišla industrija do važnih in neobhodno potrebnih surovin, ki prihajajo pri tem v poštew.

ZAČASNI DOPUSTI REZERVISTOV

Trst, januarja 1940. — (***). Vojni obvezniki letnikov 1901 do 1906 in 1913 in 1916 ter specialisti letnika 1915, ki so bili lani vpoklicani kot rezervisti in poslani v jeseni na dopust, se bodo morali v mesecu marcu letosnjega leta spet ja-viti svojim poveljstvom.

*

— Št. Vid pri Vipavi. — Po hudi bolezni je umrl duhovni svetnik Ivan Janc, župnik v pokolu. Po rodu je bil iz Novega mesta. Pred upokojitvijo je bil dolga leta dušni pastir na Colu, kjer so ga tudi pokopali. Sožalje!

*

— Goče. — Na padovanski univerzi sta bila istočasno promovirana za doktorja vsega zdravilstva brata Stanislav in Milovan Ferjančić, sinova dr. Hermanna Ferjančića, sodnega nadsvetnika v Benetkah, ki je doma iz Goče. Na isti univerzi je bil promoviran za doktorja prava Ludvik Nanut iz Kanala. Čestitamo!

*

— Trst. — Nemški konzulat poziva vse baltiške Nemce, ki žive v Trstu, in ki so že državljanji Litvice in Estonije ter želijo dobiti nemško državljanstvo in se preseliti v Nemčijo, da se javijo v njegovom uradu.

*

— Gorica. — Bivši goriški prefekt Vezio Orazi je postal predsednik državnega društva za kinematografijo.

IPAK SE KREĆE . . .

PITANJE PENZIJA BIVŠIH NAŠIH ARSENALSKIH RADNIKA PRIMIĆE SE KRAJU SEDAMDESET NAŠIH LJUDI IMALO BI DOĆI DO SVOJIH ZASLUŽENIH PRAVA

List, kao što je ovaj naš mali tjednik, nema male zadace. Njegove mrsavе četiri stranice bile bi premalo i onda, kad se u listu ne bi morao tretirati niži najrazličitiji područja kulture, politike, narodnoga gospodarstva itd. A novina — hoće li da u istini bude novina — mora osim toga donositi aktuelni materijal, mora biti informativna. Osim toga tu su još naša društva, koja u listu vide — s pravom! — svoje glasilo, koje je dužno donositi koliko može izvještaje iz društvenoga i organizacijskoga života. Uдовoljiti prema tome svima tim potrebama u potpunoj mjeri, onako kako bi za neku stvar bilo najbolje, ostaje na žalost u najviše slučajeva samo dobra želja, jer se samo dobrom voljom ne dade povećati opseg lista, a olovo je tako tvrd materijal, da je nemoguće saliti ga u jednu stranicu više od točno odredjene količine.

Pa ipak uve to ima pitanja, koja takodjer nalaze i moraju nalaziti maksimalan prostor u listu, koji želi da udovolji potrebama naše emigracije odnosno naših ljudi. Kraj onih pitanja, što smo ih malo prije spomenuli postoji naime još vrsta pitanja od najvećeg praktičnoga interesa za naše ljudi, kojima se list kaže što je »Istra« i mora i želi zanimati.

Jedno takvo pitanje od velikog praktičnog, još i više, od životnog interesa je pitanje mirovina brojnih bivših arsenalskih radnika. U Jugoslaviji živi, kako je poznato na desetke naših ljudi, bivših radnika arsenala, kojima nije regulirano pitanje mirovine, na koju imaju po svim propisima pravo. S time u vezi, znajući da se u posljednje vrijeme naročito intenzivno radi na tome, da se to pitanje riješi povoljno za te naše arsenalske radnike, zamolili smo jednoga od onih, koji se svojski zalaže za cijelu stvar, radnika g. Josipa Grakalića, da nam prikaže kako sada stoji to pitanje.

Prije nego iznesemo neke dijelove tega razgovora samo nekoliko općih napomena za bolje razumijevanje čitavoga pitanja.

Po t. zv. opskrbnim propisima za radničko osoblje od godine 1909. bili su svih radnici puljskoga arsenala osigurani za starost. Pravo na tu osigurninu za starost imali su svi oni radnici, koji su imali preko 10 godina službe i imali su stalnost. Oni, koji su bili stalni, a imali su manje od 10 godina službe, imali su pravo na stanovitu otpravninu, dok su oni koji nisu bili stalni a imali su više od 10 godina službe mogli dobiti penziju posebnim ovlaštenjem Ministarstva vojske i mornarice.

To su dakako bili propisi, koji su vrijedili za normalno vrijeme.

Medutim nakon sloma bivše Austro-Ugarske monarhije nastale su drukčije prilike. Tada je godine 1923. između t. zv. naslijednih država zaključena konvencija po kojoj će svi oni radnici, koji bi imali pravo na penziju primati mirovinu od one države čiji državljanin postanu. Rok za podnošenje mcelbi u smislu tog zaključka bio je do 5. prosinca 1931. I doista je ministar vojske i mornarice izdao početkom lipnja 1931. naredbu da svi bivši arsenalski radnici, koji su stekli stalnost, bez obzira da li su sposobni za službu ili ne, podnesu molbe za penziju. No što se medutim dešilo? Za tu naredbu nije većina interesata sazna na vrijeme. Rok od 6 mjeseci bio je zato i odveć kratak. Saznali su jedino radnici u pomorskog arsenala u Tivtu, koji su podnijeli na vrijeme molbe i dobili ono, što ih je zakonom pripadalo. Oni pak, koji su kasnije podnijeli molbe bili su odbijeni, jer je određeni zakonski rok bio već prošao. Na taj se način dogodilo, da je veliki broj bivših arsenalskih radnika ostao prikriven u svojim pravima, koja su mu bila zajamčena spomenutom konvencijom.

Akcija, koja je zatim povedena, išla je za tim, da se to ispravi, da se naime pruži mogućnost svim onima, koji imaju inače sve ostale stvarne i zakonske uvjete zato, da se okoriste svojim pravima, koja nisu za njih mogla utrnuti samo zbog okolnosti, što nisu za njih saznali pravovremeno. To u toliko više, što se ovdje radi o zaista malim ljudima, čija potraživanja nisu tako velika, da bi bile potrebne naročite teške finansijsalne štete.

G. Josip Grakalić nastojao je još pred nekoliko godina pokrenuti to pitanje, a osobito se založio za njega kad su se na njega, kao i bivšega arsenalskoga radnika koji je u to pitanje upućen stali obratići stariji radnici.

Prvi konkretniji koraci učinjeni su još godine 1933. pripovjeda nam Grakalić, ali su sva ta prva nastojanja kao i daljnji koraci ostali bez ikakvog stvarnog rezultata. Tek kasnije našli smo na bolje razumijevanje u Beogradu, gdje se i savezno vodstvo svrški založilo za rješenje tog pitanja.

— Kako stoji sada stvar i da li se primiće konačnom rješenju?

— Moram vam naglasiti, rekao je Grakalić, da je cijela stvar bila još lanđe pred rješenjem. Postojaо je

već prijedlog amandmana u proračunu za god. 1939.-40., ali ga je tadašnji ministar financija Letica odbio. Nakon sastava nove vlade i dolaska novih ljudi stvar je posprešena, pa je predana posebna pretstavka i potpredsjedniku vlade dr. Vladiku Mačeku. Isto takva pretstavka predana je i ministru socijalne politike i narodnog zdravlja g. Šrdjanu Budisavljeviću, koji se stavio u kontakt s Ministarstvom vojske i mornarice. U studenom prošle godine, dakle pred dva mjeseca, obaviješteni smo od Ministarstva vojske i mornarice, da će pokrenuto pitanje biti riješeno unošenjem potrebnih odredaba u finansijski zakon za godinu 1940.-41., putem amandmana, a predlog za amandman već se sada izrađuje.

— Koliko imade naših ljudi, koji dolaze u obzir za penziju?

— Ima ih preko 70, odgovorio je Grakalić, koji je zatim naglasio, da će time biti to pitanje u principu riješeno, jer će se tek tada pojedinci sa svojim obrazloženjem obraćati ministarstvu vojske i mornarice za priznanje godina mirovine odnosno visine potraživanja. Ne bi bilo ni po Božjem ni ljudskom pravu osobito nam je podvukao Grakalić, da ljudi ostanu u starosti bez svake pomoći na koju imaju potpuno pravo, budući da su bili 15 i do 30 godina u arsenalu. To su njihova stečena prava, koja su dobili i ostali njihovi drugovi, na pr. oni koji su ostali u Italiji, pa Česi, Poljaci...

— Čujem da je pokrenuta akcija i za željezničare.

— Jest, nije pravo da željezničari ne dobiju uračunate godine provedene u arsenalu, t. j. u državnoj službi, kod državnih željeznic. To je pitanje pokrenuto godine 1938., pa nam je pokojni ministar saobraćaja dr. Spaho bio obećao

da će im novim pravilnikom priznati sve godine službe. Medutim se to na žalost nije dogodilo. Kao primjer kakva se nepravda čini time našim radnicima na vesti vam slučaj našeg radnika F. V. koji je imao 18 godina efektivne službe u puljskom arsenalu. On je došao godine 1920. u Jugoslaviju i, po vlastitoj molbi, stupio u službu državnih željeznic. U penzioni fond je redovito plaćao. U vrijeme penzioniranja je došao do novog pravilnika, u kojem je priznato samo 12 godina službe i ako je odslužio punih 38 godina i cijelo vrijeme plaćao mirovinski fond, odnosno bio osiguran za starost. Iz ovoga se vidi kako treba mnogo raditi da naši ljudi dodu do stečenih prava, što su ih zasluzili i kao dobri građani i kao vrsni radnici.

Na koncu nam je g. Grakalić iznio i neke manje utješne potankosti, no to su već stvari, koje ulaze u sklop prilika unutar same organizacije, o kojima mi ne želimo govoriti. Mi smo ovđe imali pred očima samo ono pozitivno, a to je, da će sedamdesetak naših ljudi — ako Bog da — ipak doći do svojih zasluzenih prava. Malo kasno, ali ipak ne prekasno.

Ipak se kreće.

ARSENALSKIM RADNICIMA!

Obavještavaju se svi bivši arsenalski radnici, da se za sva pitanja o sticanju prava na penziju bivših arsenalskih radnika obraćaju na adresu Odbora za arsenalske radnike, na ruke g. Mate Ljubičića, Zagreb, Mošćenička ul. 10.

Ovaj odbor radi sa potporom člana Savezne uprave i nadamo se da će ovo pitanje biti u najskorije vrijeme povoljno riješeno.

Za: Odbor za arsenalske radnike
Grakalić v. r.

REGULACIJA REKE

Il. Bistrica, jan. 1940 (***). Že već let so oblasti napovedovale regulacije struge Reke. Pravzaprav je bil ta problem načet takrat, ko so nameravala oblastva odkupiti obsežne trnovske »Mlake« za preuređitev in gradnjo aerodroma. Po svoji legi bi to polje najbolj odgovarjalo, toda teren ni niti malo primeren za to, kajti se sredi poljetja, ko je čas košnje, stoji voda po travnikih. Takrat so morale oblasti opustiti vsako misel odnosno odloditi gradnju aerodroma do izvršitve drugih ukrepov, ki bi dali možnost za izsušitev tega kompleksa travnikov. Takrat so se razširile tudi govorice, da z regulacijom struge Reke, ki naj bi dobila ravno korito, s čimer bi bil pospešen tok in odtok vode, bi trnovska polje veliko pridobilo, odnosno, bi se dalo misliti na njegovu izsušitev. Koliko je bilo v teh govoricah resnice, opiraće se na strokovnjaške ugotovitve, pa nam ni znano.

Prvi ukrep, ki se je nanašal na regulacijo Reke je bil odlok, s katerim so oblastva odvezela lastninske pravice do izkoriscenja vodne sile Reke posestniku, mlinarju in žagarju Valenčiću, po domače Zemljaku. Ostraniti je moral takoj svoj jez, ker so strokovnjaki ugotovili, da jezovi ovirajo normalen odtok vode, zlasti pri povodnjih. Posestnik Zemljak je kasneje prejel kot odškodnino za odvzetje pravice na vodi znesek cca 100.000 lir. Takrat so se razširile tudi govorice, da se bodo morali odrediti pravici do izkoriscenja vode vsi posestniki mlinov in žag vzdolž Reke, istočasno pa podreti vse jezove in druge naprave. Potem pa je za nekaj let vse utihnilo in mislili smo že, da bo ostalo vse pri starem. Lani, preden so začeli z deli za regulacijo Reke pri Kosezah, pa je merodajno oblastvo izdalo enak odlok posestniku mlina Špilarju v

Kosezah; kateri mlin pride sedaj na vrsto, pa ni znano.

Kot že rečeno, so lansko leto pričeli s prvimi deli regulacije reške struge v bližini Kosez pri Il. Bistrici in pred kratkim zaključili zadnja dela na tem odsek. Reka teče sedaj od Koseza pa približno do željezničke nadvoza po novi, široki, moderno urejeni strugi, ki nima skoraj nobenih ovinkov. Novo korito meri na dnu komaj 10 metrov, oba bregova se v terasah dvigata in razširjata tako, da znaša zgornja razdalja med obema bregovoma cca 40 metrov. Ta prva regulacija je stala baje 8 milijonov lir. Dograjen je bil tudi most čez novo strugo, ki ga nosijo trije oboki in je stal baje 1 milijon lir.

— Prvotno je bilo rečeno, da bodo novo strugo betonirali, tega pa za enkrat niso storili; le v krajih, kjer se vodni tok močnije zaganja ob stene struge, so breg obložili s kamenjem. V novi strugi izkopani materijal, ki ga je bilo ogromno, so zvobili v staro strugo tako, da so to popolnoma izrvaznili z okolišnim terenom. Cesta, ki drži po novem mostu, in veže Koseze z Il. Bistrico, odnosno to z Reko, pa se ni urejena. Ker bo tekla po nasipu in zaradi mehkega terena, bo dokončno urejena morda šele v teku nadaljnih dveh let.

S tem delom regulacije je odstranjena nevarnost poplav v Kosezah in deloma ceste med Bistricom in Kosezom, kar se je do sadaj dogajalo po nekajkrat na letu in povzročalo veliko škodo ter omejevalo promet. Vsi ostali kraji pa bodo kljub temu delu regulacije še vedno trpeljili na livilih, zlasti Il. Bistrica, ki jo potoka Sušec in Bistrica skoro vso poplavita, kar se je zgodilo lansko jesen kar dvakrat. Potrebne bi bile še izredno visoke investicije, da bi kraji, zlasti pa zemljišča ob Reki bili zavarovani pred poplavami.

NOVI PROPISI ZA PUTOVANJE U ITALIJU

Beograd — Prema dobivenom obvestiju putnici i turisti koji putuju u Italiju po najnovijim propisima mogu za sada unositi Italiju 250 efektivnih talijanskih lira u metalnom novcu mjesto kao do sada 300 lira. Pored gornjeg iznosa efektivnih talijanskih lira svaki putnik turista koji putuje u Italiju može nabaviti preko ovlaštenih zavoda i »Putnika« do 300 lira u kreditnom pismu i do 2500 lira u hotelskim bonovima.

SNIJEG NA UČKI

Opatija — Na Učki i po obližnjim bregovima pao je snijeg. Nebo je vedro, a i vrijeme nije loše, iako je temperatura dosta niska, 8 stupnjeva ispod ništeće. Na mjestima je snijeg visok po 25 do 30 cm.

U srednjoj Istri, po Pazinštini, bilo je takodjer zadnjih dana veoma studeno, čak do 16 stupnjeva ispod ništeće.

Uopće je ova zima dosta oštra, kakove se u Istri dugo ne pamti

VELIKA PRIREDITEV NAŠIH ROJAKOV V ARGENTINI

Buenos Aires. — Naši rojaci v daljinu Argentini so 29. oktobra napravili veliko pomladansko veselico (pri njih je sedaj pomlad!) Priredilo jo je Gospodarsko in podporno društvo Slovensce v Villi Devoto. Na sporedu so imeli izključno naš program, ki je bil po vsebinu kako sledi: Orkestr »Triglav«; Pozdravna koračnica; A. Nedved; mešani zbor: »Nazaj v planinski raj«; J. Aljaž mešani zbor: »Soči«; V. Vodopivec, moški zbor: »Rdeče rože«; N. N. Deklamacija; Dr. Fran Detela: »Begunka«. Drama iz življenga goriških begunjev v zadnji svetovni vojni. Prireditev je lepo uspela. — Naši rojaci so zelo agilni. To nam priča njihovo živo in temperamento delovanje na vseh področjih.

51. SPISEK PADLIH V ABESINII

Italijanski listi so te dni objavili 51. spisek padlih vojakov v Abesiniji. Vse italijanske zgube od 1. januara 1935 do 10. novembra 1939. znašajo po uradni statistiki

5010

MANJINSKI PROBLEMI

Manjinski problem i konac rata

Zagrebačke »Novosti« objavile su ovih dana ivodnik (u broju od 23. I.) pod naslovom: Selidba nacionalnih manjina. »Novost« medju ostalim piše: »Akcijska, koju je poduzeo vlasta njemačkoga Reicha u sporazumu s vladama baltičkih zemalja oko selidbe Nijemaca s Baltika završena je. Na osnovu zaključenih sporazuma sa Baltikom se iselilo oko 60.000 Nijemaca. Isti će slučaj naglašuje pisac biti i s trolskim Nijencima, koji su se opredjelili za Njemačku. Preseljivanje Nijemaca s druge strane iz krajeva bivše Poljske, koji su pripali Rusiji, a čiji broj dosije oko 100.000 bit će završeno do mjeseca marta 1940.

Pošto je prikazao pojavu selidbe nacionalnih manjina u historiji ističući da ona ne predstavlja neku naručitu novost, autor zaključuje:

Problem nacionalnih manjina bio je jedan od glavnih pitanja prije prošlog rata. To pitanje držalo je organizacijom stanovitih država. Oko 42 milijuna nacionalnih manjina smatrao se tada potlačenima. Po svršetku prošlog rata, taj broj je prepolovljen. Medutim, nedavni dogadjajima ovaj broj se opet primakao staroj visini. Ovaj će problem, bez obzira na ishod ovog rata tražiti ponovno svoje rješenje.

TALIJANSKI RADNICI I SELJACI U JUŽNOM TIROLU

U Bozenu (Bolzano) nastavlja rad talijansko-njemačko povjerenstvo koje prema prikupljenim podacima određuje odštetu za nekretnine njemačkih optanata, da se tako pri njihovom preseljavanju u Reich bude automatski moglo obaviti likvidacija te imovine. Uz to je održan sastanak izaslanika pokrajinskih sindikalnih organizacija, predstavnika nadležnih vlasti i fašističkih organizacija, kome je predsedao povjerenik za emigraciju i kolonizaciju Lombrossa. Na ovom sastanku raspravljeni su sva pitanja u vezi sa naseđivanjem Talijana u prvom redu poljodjelaca i radnika, koji će zamijeniti onih 186.000 Nijemaca, koji se sele u Reich.

OTVORENO PISMO UREDNIKU »DIE DONAU«

(Novi Sad). »Deutsches Volksblatt« priopćuje »Otvoreno pismo nj

POLITIČKE BILJEŠKE**DEMANTI AGENCIJE AVALE**

Listovi su donijeli ovo saopćenje agencije Avale sa službenoga mjesta:

»Vijesti koje su ovih dana priopćile neke vanjske novine o navodnom pristanku jugoslavenske vlade za prolaz stranih četa preko jugoslavenskoga teritorija, potpuno su lažne i bez svakoga temelja.«

*** DVJE IZJAVE DRA MAČKA TALIJANSKOJ ŠTAMPI**

Prošlih dana dao je podpredsjednik vlade i predsjednik HSS dr. V. Maček dvije izjave talijanskim novinarama. Bilo je to u povodu boravka Kneževskoga para kad je Zagreb posjetio veliki broj stranih novinara, među njima i više predstavnika talijanske štampe.

Dopisniku »Giornale d' Italia« govorio je dr. Maček najprije o novoj organizaciji države i određivanju odnosa između Srbija i Hrvata.

Prelazeći na vanjsku politiku, dr. Maček je rekao: »Italija i Mađarska nisu samo naši najneposredniji susjedi, već se i gospodarske strukture naše tri države uzajamno upotpunjaju i čine, da naši odnosi moraju biti što je moguće više srdačni. Ali ima još nešto što je važnije, naime Italija i Mađarska, izjavljujući da će braniti svoje interese, ljubomorno su odane neutralnosti. Izjavljujem, da to još više ujedinjuje Hrvatsku sa njena dva susjeda, jer put, koji su oni izabrali, čuva istodobno neutralnost i mir Jugoslavije.«

Pretstavniku agencije Stefani govorio je dr. Maček o borbi Hrvata za ravnopravnost istakavši da je sporazum od 26 kolovoza prevladala pravednost. Posjet Kneza Pavla Zagrebu očigledan je znak promjene, koja je nastala u odnosima s Beogradom.

Sporazum između Srbija i Hrvata odstranio je mnoge razloge iritacije u ovoj zoni i činio da nestanu povodi eventualnih zapletaja međunarodnoga zamaslaja.

Dopisnik agencije Stefani napominje da mu je dr. Maček istaknuo da želi posjetiti Italiju, naglasivši pri tome, da postoje mnoge točke socijalnog i političkoga sistema Italije, koje zaslužuju da budu proučavane, osobito uredjenje odnosa između radnika i poslodavaca, između rada i kapitala i pitanje socijalne pomoći.

*** NOVI TALIJAŃSKI POSLANIK U BEOGRADU**

Dosadanji talijanski poslanik u Beogradu Mario Indelli, koji se na tom položaju nalazio nekoliko godina, promaknut je u čin poklarski i premješten u Tokio. Na njegovo mjesto dolazi talijanski ministar u Lissabonu Giorgio Francesco Mamelli. Novi talijanski poslanik rodjen je 1893. U diplomatsku službu stupio godine 1920. Dosada je vodio poslanstvo u Rigi i Lissabonu.

*** DR. JOSIP VILFAN U BEOGRADU**

Kako javlja »Ravnopravnost« a prema njoj i dnevna štampa dr. Josip Vilfan, uz dra Besednjaka posljednji naš narodni zastupnik u rimskom parlamentu, predsjednik kongresa narodnih manjina, stalno se nastanio u Beogradu, gdje živi povućeno.

VIJESTI IZ DOMOVINE**NAŠI SVEĆENICI — PITOMCI ZAVODA SV. JERONIMA U RIMU**

Zavod sv. Jeronima u Rimu broji ove godine 17 hrvatskih svećenika pitomaca i tri stipendista iz onih biskupija, koje imaju na Zavod pravo, ali su mirovnim ugovorom potpale pod kraljevinu Italiju, a to su zadarska, tršćanska i porečka biskupija.

Od te trojice stipendista otpada po jedan na svaku od spomenutih biskupija. Tako je iz tršćanske biskupije Alojz Škerl, koji studira bogosloviju, a nalazi se u Germanikumu, iz porečke biskupije Trpimir Beletić, koji studira bogosloviju, a stanuje u Lombardskom zavodu, iz zadarske nadbiskupije je Mario Kozulić, koji uči bogosloviju u višem rimskom sjemeništu.

*** IMENOVANJA NOVIH SREDNJSKOLSKIH RAVNATELJA**

Jednim od posljednjih dekreta bana dr. Šubašića imenovani su prof. Fran Novljan — dosada u Novoj Gradiški — ravnateljem II muške realne gimnazije u Zagrebu; prof. Ivan Dorčić, dosada na Sušaku, ravnateljem gimnazije u Krku. Dosadašnji ravnatelj učiteljske škole u Petrinji, prof. Josip Ribarić, premješten je za ravnatelja učiteljske škole u Zagrebu.

Sva tri ravnatelja su rodom iz Istre. Ravnatelj Novljan je poznati prosvjetni radnik iz Boljuna, a službovao je sve do prevrata u pazinskoj gimnaziji. Ravnatelj Dorčić služio je takodjer u svom rodnom gradu Pazinu. Novi ravnatelj učiteljske škole u Zagrebu Ribarić bio je nekoliko godina direktor preparandije u Kastvu, a inače je poznat u našoj javnosti kao kulturni radnik i filolog, koji je specijalno proučavao istarske dijalekte. Rodom je iz Vodica.

UMRO JE POVJESNIČAR DR. FERDO ŠIŠIĆ

U nedjelju 21 siječnja umro je u Zagrebu, nakon duge bolesti, jedan od najvećih hrvatskih povjesničara, dr. Ferdo Šišić, čije je ime poznato i daleko izvan granica naše domovine. Njegov rad na historijskom polju bio je golem. Napisao je čitavu biblioteku studija i rasprava iz starije i novije hrvatske povijesti, kojima je stekao priznanje kao naš najzabiljniji i najveći historičar. Za nas su od naročite važnosti njegove rasprave, koje rade o jadranskom i istarskom pitanju. To su: »Predrata politika Italije i postanak londonskog pakta — Rijeka i Zadar — Zadar i Venecija — Rijeka i riječko pitanje — Jadransko pitanje na konferencijskoj mili u Parizu — Breve ragguaglio storico sulla costa orientale dell'Adriatico i još neke.«

Dr. Šišić radio je neumorno do zadnjega časa: umro je tako rekuć, nad knjigom na koju mu je djelo »Povijest Hrvata«, od koje je dosad izšao samo I. dio, dočim je II. i III. dio upravo dovršavao, a Matica Hrvatska spremala se da ga izda. U tim je dosad neobjelodanjenim djelima obradjena

vjerojatno, makar i u glavnim potezima, i povijest hrvatske Istre, jer se je dr. Šišić, kako to vidimo i iz objelodanjenih njegovih rasprava i tom najtamnjom i dosad najnepoznatijom stranom hrvatske povijesti s interesom bavio.

Iako je već navršio 71 godinu dr. Šišić je prerano umro. Sam je običavao govoriti da ga čeka još golem posao za koji bi trebao, da ga dovrši, živjeti još barem 100 godina. Velikom pokojniku, koji je s ljubavlju i ozbiljnošću učenjaka zastupao našu pravdu stvar, zagovarajući je svojim dokumentarnim raspravama i pred mirovnom konferencijom u Parizu, dugujemo mi Istrani, naročitu zahvalnost. Neka mu je medju nama trajan spomen!

USPJESI NAŠEG MLADOG KOMPONIZATORA SLAVKA ZLATICA

Zagreb. — U Sušaku postoji Glazbeno društvo, koje se bavi promicanjem muzičke umjetnosti u ovom našem Isakbenom pograniciom gradu. U Glazbenom društvu živo radi naš mladi istarski kompozitor Slavko Zlatić. Na priredbi Hrvatskog kazališnog društva izvedena je njegova scenska muzika za Molierovog »Umišljengog bolesnika«, komponirana izričito za tu priliku. Sušački dopisnik zagrebačkih »Novosti« piše o Slavku Zlatiću ovo: Muzičko djelovanje g. Zlatića u našem gradu započelo je pred tri godine. Kroz to kratko vrijeme g. Zlatić promjenio je iz temelja muzički život Sušaka svojim izvanrednim sposobnostima, svojom agilnošću i svojom simpatičnom pojmom. Za Sušak je bila sretna okolnost što je g. Zlatić svoju karijeru muzičara nastavio kod nas. Organizacija orkestra i ostvarenje domaćih muzičkih priredaba njegova je zasluga. Svojim dirigentskim sposobnostima uspio je da od amatera stvari orkestar koji je u stanju da ostvari i muzičke priredbe većega stila. On je svojom pojmom ulio mnogo volje i ljubavi članovima orkestra da nastave posao kojeg su tako lijepo započeli.

+ Naši pokojnici**IN MEMORIAM
IVI DIJANIĆ-PAVOVIĆU**

Citam u predzadnjem broju »Istre« obavijest g. Mate Dvorničića o smrti starog »sopca« Ive Dijanić-Pavovića. Dobri moj Pavoviću! I ti si se pridružio onoj četiri devedesetgodišnjaka, koji su se znali okupljati na kamenim klupama pred školom u Vrbniku, da si pričaju o stariim dobrim vremenima, kad se je tancalo pod sopilama divne vrbske plesove »rukic«, »nogi«, »veles« itd. Tebi, dragi moj narodni trubadure, trebalo je postaviti spomenik još za životu, a ti ga nećeš dobiti ni sada poslije

Ljubljeno ti priporučam,
Ki te hoće v kriven hodu
Speti, viruj mojim ričam.
Nemoj mi ga zabantovati
Sponoseći u njem dilo,
Nego vridno poštovati,
Takot' zdravo budi tilo.
Pravčino ga htij sliditi
Pobožnjostom za njim hodeć
On će tebe ukripiti,
I zdrav budi za me moleć.«

Sjegurni smo, da ćeš Ti, koji si se iznevjerio dosada staroj čakavskoj nar. pjesmi, koju sada čuješ još jedino pjevati u seljačkim kućama, u seoskim gostionama i na polju i u crkvi po seljacima, okrijepiti se eliksirom njezinim.

Pred tobom će osvanuti kao iz jutarnje magle probudjeni kontin (veličanstveni hram) Slavena na otočiću Rujani, sada na njemačkom Rügenu. U njem su, kako pjeva stara Dume Buić iz Dubašnice, modli (modly), staroslov. bogovi (od česa glagol moliti, modliti, općiti s bogovima!). Usred tih modla na zlatnom konju Svudavid, bog Sunce, Vični, Vično Sunce, Suri — kralj na sve četiri strane svijeta kao Shakespearov kralj Lear, kao egipatski Ra u svome sunčanom gradu (Heliopolisu), što je za nas Arkona, Svudavid je slavenski Šamaš, babilonski Buriaš, a njegova žena kraljica i božica zemlje je Baba (Velika mati, stara mati, Ma, Mae, Kibela). Bez Sunca, koji još nosi naziv Stari ded, Did-bog, nema života na zemlji ni iznad zemlje.

»Rujano, Rujano, kito okićena
Na tebi je kontin mramora krvavca.

smrti. Ne znamo mi još cijeniti vašega rada i vaših zasluga za našu glazbenu narodnu kulturu. A u Engleskoj nema te kraljevske svećanosti, gdje ne bi zavcile strodavne škotske gaje. A Englezi nisu manje pametni, a niti manje kulturni od nas...«

Na utjehu našem uvaženom Dvorničiću iavljam ovime, da nije s Pavovićem otisla u grob njegova »tanka« i »tenka« sopela i bezbroj drugog narodnog čakavskog blaga. Drugovali smo nas dva u Vrbniku nad morem i spašavali to narodno blago. Zapisa sam muziku za »rukic« i »nogi« i za još neke plesove, a od popjevaka njegovih ni broja se ne zna. U mojoj »Čakavsko-primorskoj pjevanki« ovjejkovječen je Pavović ovim popjevkama: »Sestra brata z iglicun buđila — »Kralj Albus« — »Lipa mi Mare u bostanu zrasla — »Lipa mi Mare s polja gre« — »Naranča se vitru moli« — »Ranila je Jagoda« — »Sadila je Mare lonac mažurane« — »Vičernjica zvoni« i »Vrbniče nad morem« itd. Ja sam s njime drugovalo kad mu je bilo 90 godina. Dolazio je k meni u stan i tu smo pričali i pjevali. Pojeli bismo najprije po dvije kriške kruha s maslacem. gutnuli uz to čašicu rakije, kantali i pisali.

Uz Roka Fugošića i Matu Trubića iz Dobrinjštine Pavović je bio jedan od najizrazitijih bohemija naše narodne starine.

Bog te pomilui moj dragi stari, dobri i nezaboravni prijatelju!

Ivan Matetić-Ronigov.

*** KAJETAN PREMRU
PL. PREMERSTEIN**

Idrija, januara 1940. — Ljubevča, stare ponosne kmetije zaprte med strme in porašene obronke idrijskih gora, se je dotaknil smrtni angel in ji ugrabil njenega starega gospodara. Umrl je 12. m. 85-letnog daleč naokrog znani Kajetan Premrou pl. Premerstein, p. d. Ljubevčar.

S starim Ljubevčarjem lega v grob ena najmarkantnijih osobnosti naše doline, in ga bilo ki ne bi spoštoval tega visokega, grčastega in resnega moža z izrazitim licem. Le poredkoma ga je bilo videti in Idriji, če pa si slučajno srečal njegov kolesil si se nehoti s poslovanjem zazrli v resnega moža v njem, običenoga v lovsko obleko. Zivel je le doma na svojem posetvu, ki mu je posvetil vso svojo skrb. Bil je znan kot umen živinorejec, sadjar, čebelar in gospodar. To se je tudi na zunaj videlo. Če si šel v nedeljo na sprehod, si izza Cegovnice po lepem kolskem potu prešel na njegov svet in povod opazil spretno roko. Od daleč že te je vabil poseten kmečki dvorec z lepimi gospodarskimi poslopji in obširnim sadovnjakom, po prostranem dvorišču pa je mrgolelo vse vrst perutnine. Ljubevč je imel odlično gostilno, kamor so v trumoma zahajali ob nedeljah Idriječani. Za hiso zubori bistra Ljubevčnica, ki goni žago in mlin, ki jih je postavil pokojnik. S treh strani pa pogled zapirajo z lepimi gozdovi poraščena pobocja Zagodovega vrha, Lešetnice in Gor, kamor je pokojnik kot straten lovec tako rad zahajel iskat odmora in razvedrila in snuočje nove načrte za bodočnost. Vse do zadnjega pa je skrbno bdel nad rodnim gnezdom in z ljubezno vzgajal vnuke, ki mu jih je pustil Štefan da bodo vredni svojih prednikov.

Njemu večen mir in pokoj, preostalim naše sožalje: — (b)

Va njen su nan modli ot suhogata zlata,
A mej* modli Sunce na četire vrata,
Na četire vrata, na četiri vetrata.

Pod njin mi je konjič zlatnun uzduz
uzduz

Z' ust mu oganj riga, na oblak se dviga.«

U Vinodolu nam je ostala kao zlatna jabuka na dar nar. pjesma iz tog vremena sunčanog monoteizma, iz doba našeg Svudavida,

kojemu je znak kukasti krst, svastika ili Hackenkreutz, a iz prostog neznanja računata je medju koledve, što je samo drugo jer koledve su pjesme calenda, pjesme kolonijalnih rim. četa kad bi doble plaču, a kasnije i svećeničke, crkvene, kad su svećenici dobivali početkom svakog mjeseca živežne namirnice od pastve. — Međutim ovo su čiste naše Sunčanice ili Bakice Babi, — a pjevaju se u čast mladog Sunca, kad se ono radja (21.12.) i dalje sve više raste. »Jabučice, narančice na dobro ti mlado leto došlo!«

Daj nan Baba (ili Stara!) šaku bara (tj. plodovine!)

Na dobro ti mlado leto došlo!
Ako nan ga ti ne dadeš zet čemo ti gospodara (tj. sunce!)

Pak čemo se poigrati koti junak i divočka

Na dobro ti mlado leto došlo! (tj. ako nam zemljo ne dadeš ove sunčane periode plodovine ukrast čemo ti sunce, i tebi će pomrknuti kao i nama!).

* mej = medju

(Nastaviti će se)

MATE DVORNIČIĆ:**ČAKAVŠTINA U KOZMOLOGIJI I HISTORIJI**

Pod ovim je naslovom izašao u božićnom broju »Istre« članak, koji je počeo — kako smo i onom zgodom primijetili — tek uvod u opširnu raspravu o tom za nas nadasve interesantnom pitanju. Zbog dubokog poznavanja predmeta i svestrane njegove obradbe taj je članak bio veoma zapažen. Mi smo evo odlučili da i raspravicu — štampanu u nastavcima, jer je naš list zaista najpozvaniji da o čakavštini piše.

Da Ti olakšam ulazak u poznavanje čakavštine, ja ćeš otstraniti sve zapreke, koje Ti stoje na putu bilo umjetničke — kao podjelja narodne pjesme na: epiku i liriku, na ep, romance, balade, elegije, fruske tužaljke (bugarštice), sonate, himne, ode, zdihovske (pogrebne, strave, pomene), inkanti (zaklinanja i prokljinjana) — bilo kao socijalne: žetešačke, težačke, berbene, mornarske, galionske, gusarske, prelačke, kola, itd. kao i zganke — ili bilo kojeg društvenog sredovječnog i novovjekovnog staleža. Za nas u ovoj radnji ostat će samo podjelja narodne čakavske pjesme na 1) kozmologijske, koje obuhvataju ne samo kozmogenijske i mitološke već i ljubavne, te 2